

Přílohy

Příloha č. 1: Strany 4-10 Zprávy o českém knižním trhu 2014/2015 (dokument)

1/ Struktura knižní produkce v roce 2014

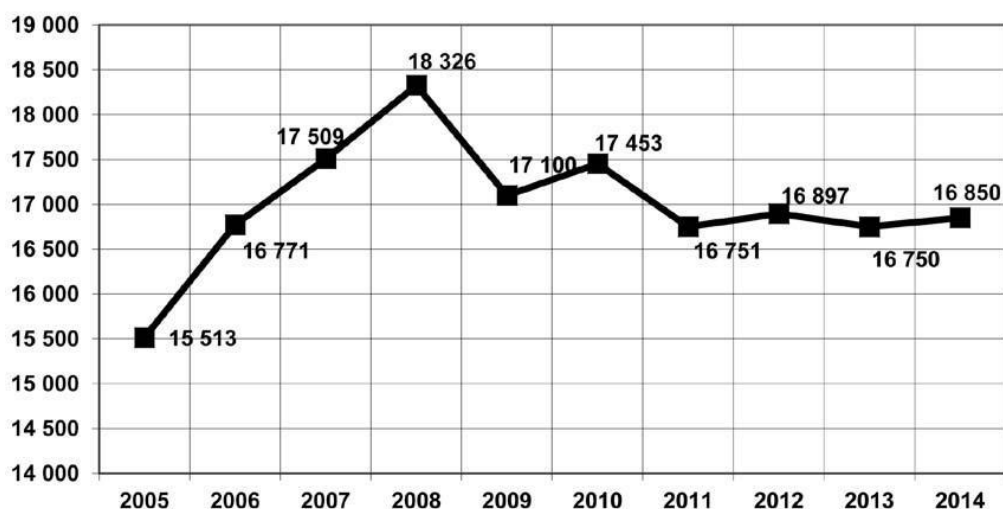
Charakter statistických dat

Statistická data o velikosti a struktuře produkce českých knih vycházejí z analýzy titulové produkce, neboť statistická data o finančních objemech v oblasti českého knižního trhu v současné době prakticky neexistují. Ve své analýze se opíráme především o dva zdroje poskytované Národní knihovnou ČR (NK), jimiž jsou každoroční *Výkazy o neperiodických publikacích* (VNP) a bibliografická databáze Česká národní bibliografie (ČNB).

Počet vydaných titulů

Podle ČNB lze odhadnout, že v České republice vyšlo celkem zhruba 16 850 titulů s vročením 2014 (zhruba o 100 více než s vročením 2013). Časový vývoj počtu vydaných titulů zachycuje následující graf^[1]:

Poměr vydaných titulů (zdroj ČNB)

Uvedená čísla, s výjimkou údajů za roky 2013 a 2014, představují počty knih s daným vročením zaznamenané v databázi ČNB k 1. 11. 2015. Počty titulů v jednotlivých letech se dále mění s tím, jak NK ČR zpracovává ještě některé nezachycené tituly, a celkový počet titulů lze s významnou přesností odhadnout teprve zhruba po 22 měsících (kupříkladu počet titulů s vročením 2012 zaznamenaných v ČNB stoupl od 1. 11. 2013 do 1. 11. 2015 ještě zhruba o 800). Počet titulů s vročením 2013 resp. 2014 zaznamenaných k 1. 11. 2015 činil 16 492 resp. 16 167. Předpokládáme však, že během dalšího roku stoupne toto číslo analogicky jako v předchozích letech, a proto odhadujeme výše uvedené celkové počty v roce 2013 na 16 750 a v roce 2014 na 16 850).

Překlady

Český knižní trh má importní charakter. Do ČR jsou dováženy knihy připravené a vytištěné v zahraničí, zejména však jsou importovány autorské licence, takže VNP za rok 2014 vykazuje, že z cizích jazyků bylo přeloženo 34,6 % všech zpracovaných titulů (v roce 2013 to bylo 36,7 %). Mezi jazyky, z nichž se knihy překládají, dominuje angličtina (52,6 % všech přeložených titulů). Na dalších místech je němčina (15,3 %), francouzština (3,9 %), slovenština (3,1 %), ruština (2,6 %), španělština

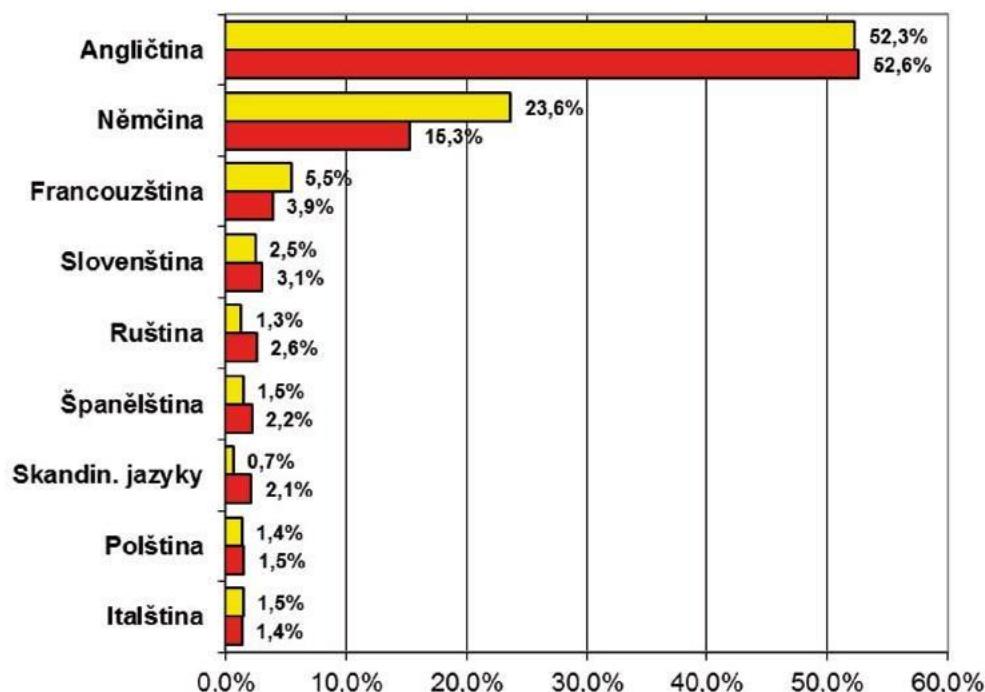
(2,2 %) a skandinávské jazyky (2,1 %). Podíl dalších jazyků na počtu přeložených titulů pak již nepřekračuje 2 %, jak ukazuje následující tabulka s počty přeložených titulů:

Jazyk	2014	Podíl	2000–2014
Angličtina	3 344	52,6 %	52,3 %
Němčina	971	15,3 %	23,6 %
Francouzština	249	3,9 %	5,5 %
Slovenština	194	3,1 %	2,5 %
Ruština	165	2,6 %	1,4 %
Španělština	140	2,2 %	1,5 %
Skandinávské jazyky	136	2,1 %	0,7 %
Polština	96	1,5 %	1,4 %

V posledním sloupci je uvedeno poměrné zastoupení jednotlivých jazyků, z nichž byly pořízeny překlady do češtiny v letech 2000–2014^[2]. Poznamenejme, že údaje v této tabulce vycházejí z VNP a vztahují se tedy nikoliv na produkci daného roku, ale na povinné výtisky, které v daném roce do NK dorazily (viz poznámka^[1]). Stejná výhrada se pak týká i následujících analýz tematického spektra a produkce dětských knih a učebnic.

Poměr překladů z různých jazyků 2000–2014

Celkem 32 % (2014: 34,6 %) produkce

■ 2000–2014 ■ 2014

Za dlouhodobé trendy českého knižního trhu lze tedy označit oslabování pozice němčiny a francouzštiny a zároveň posilování angličtiny a zvyšování počtu překladů z dalších jazyků. Za zmínku stojí zejména výrazný vzestup překladů z ruštiny, jejichž počet se během 5 posledních let více než zdvojnásobil,

Tematické spektrum

Z hlediska tematických oblastí^[3] je struktura českého knižního trhu následující:

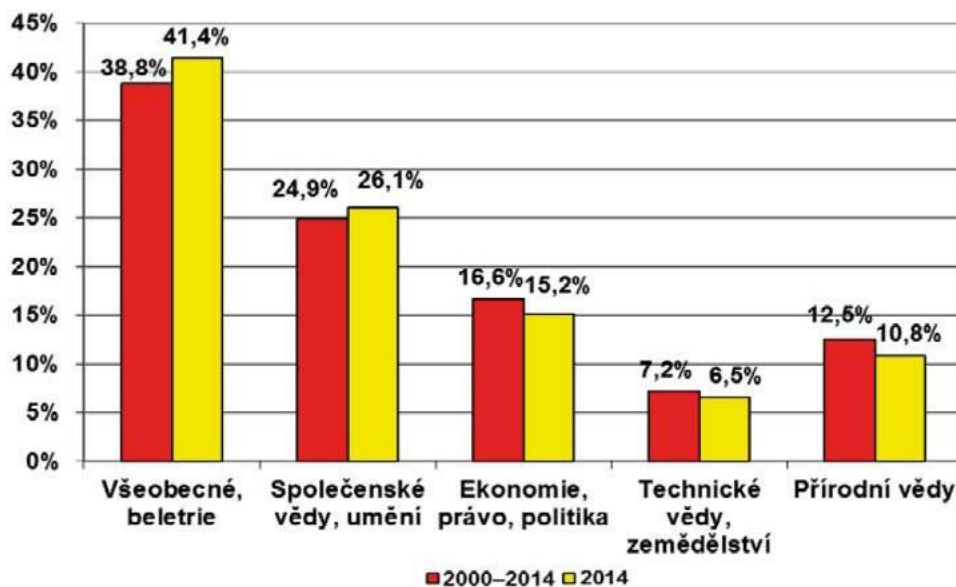
Dětské knihy a učebnice

Dětské knihy představují 10,7 % titulů vydaných v roce 2014 (v roce 2012 9,8 % a v roce 2013 9,38 %), učebnice pro základní a střední školy 2,8 % a vysokoškolské učebnice 6,5 %. Z hlediska dlouhodobých trendů lze mluvit o zvyšování podílů knih pro děti (**počet dětských titulů se během posledních 10 let více než zdvojnásobil**) a naopak o velmi varovném **výrazném poklesu vydávání vysokoškolských učebnic, jejich produkce poklesla meziročně o 22,5 % a od roku 2008 o 44 %!**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Beletrie	3 340	3 746	3 929	4 162	4 475	4 477	5 174	4 684	5 190	5 129
Dětské knihy	888	1 290	1 187	1 385	1 367	1 336	1 569	1 698	2 031	1 962
Vysokoškolské učebnice	1 776	1 924	1 971	2 132	1 489	1 536	1 596	1 522	1 538	1 192

Dlouhodobě se projevuje mírný růst produkce beletrie a všeobecných knih a titulů z oblasti společenských věd a umění, a naopak mírný pokles produkce knih z oblasti ekonomie, práva, politiky, technických věd a přírodních věd, jak ukazuje následující graf:

Tematické spektrum českých knih

Měkké a pevné vazby

Představu o poměru měkkých a pevných vazeb (často se o nich nepřesně mluví jako o brožurách a knihách vázaných) si můžeme udělat vyhodnocením záznamů databáze Ceskeknihy.cz. U knih, které vyšly v roce 2014, je poměr měkkých a pevných vazeb 141 : 100 (v roce 2013 to bylo 145 : 100, roku 2012 poměr činil 136 : 100). Databáze Ceskeknihy.cz ovšem obsahuje pouze záznamy o 37 % celkové titulové produkce papírových knih v roce 2014 a není vyloučeno, že uvedený poměr může být poznamenán nějakou systematickou chybou spočívající v absenci či slabém zastoupení určitého segmentu knižního trhu. Údaje se týkají pouze pevných a měkkých vazeb a nezohledňují další typy vazeb (kroužkové, volné listy, leporela atd.).

Zdroj: SČKN

2/ Prodej knih

a/ Celkový objem knižního trhu

Oficiální údaje o aktuálním objemu českého knižního trhu nejsou k dispozici. Český statistický úřad tato data nezjišťuje a neexistuje ani jiná systematická evidence prodeje knih. Větší společnosti sice zveřejňují své roční obraty ve Veřejném rejstříku a Sbírce listin (pouze právnické osoby, ovšem se zpožděním – v době vzniku této zprávy jsou poslední výroční zprávy a výsledovky u některých za rok 2013), nejsou v nich ale odděleny tržby za prodej neknižního zboží a v koncovém prodeji působí i množství menších prodejních subjektů, včetně samotných nakladatelů, u nichž hraje různou roli přímý prodej koncovým zákazníkům (např. přes webové stránky, čtenářské kluby, jednorázové zakázky např. do škol, firem a institucí, nebo prostřednictvím „door-to-door“ prodejců atd.).

Nejlepší představu o celkovému obratu trhu si lze vytvořit ze zveřejněných tržeb knižních distributorů, což jsou velkoobchodní společnosti zásobující knihami většinu koncového trhu. Tato data pak doplňujeme známými obraty či jejich odhady u nakladatelů, kteří distribuují své zboží převážně sami. Odhad velikosti trhu v koncových cenách je pak dopočítáván na základě znalosti přibližného průměrného maloobchodního rabatu. Při výpočtu kvalifikovaného odhadu bylo potřeba zohlednit, že některé distribuce zásobují rovněž vlastní sítě knihkupectví a mají svá internetová knihkupectví, v omezené míře obchodují distribuce také mezi sebou navzájem, případně nakladatele prodávají část produkce přímo koncovým zákazníkům – ve všech těchto případech jsou dané částky ve výsledovkách započteny dvakrát nebo již s rabatem. Je také odečten odhadovaný export české literatury na Slovensko.

Touto metodikou^[1] vychází celkový objem knižního trhu, tedy prodej v koncových cenách prostřednictvím kamenných i internetových knihkupectví, přibližně na **7,2 mld. Kč včetně DPH**. Odhadovaný obrat tedy vychází přibližně stejný jako v letech 2013 a 2012.

Knižní trh v roce 2014 mírně posílil, když na celkových číslech předchozího roku zůstal i po opadnutí vrcholu vlny mimořádně úspěšné trilogie *Padesát odstínů šedí*, která roku 2013 přispěla k celkovému obratu trhu asi 2 %, a přímého prodejce Reader's Digest (celkově včetně neknižního zboží meziročně –100 mil. Kč), jenž převzala polská skupina Tarsago.

Nejprodávanější knihou roku 2014 se stal titul *Vaříme s Láďou Hruškou – levně a chutně*, mezi nejprodávanějšími tituly žebříčku SČKN bylo i několik dalších kuchařek. V beletrii se nejvíce prosadily knihy Jonase Jonassona *Stoletý stařík, který vylezl z okna a zmizel* (ve vázaném a brožovaném vydání) a *Analfabetka, která uměla počítat*, detektivka R. Galbraitha (pseudonym J. K. Rowlingové)

Volání kukačky a další díl z dětské řady Jeffa Kinneye, *Deník malého poseroutky 8*.

Podle dosud známých výsledků posílila skupina několika největších nakladatelů, distributorů a prodejců (Euromedia Group, Albatros Media, Neoluxor, Kosmas), zatímco většina středních a menších subjektů spíše mírně ztrácela. .

Zdroj: SČKN, Albatros Media

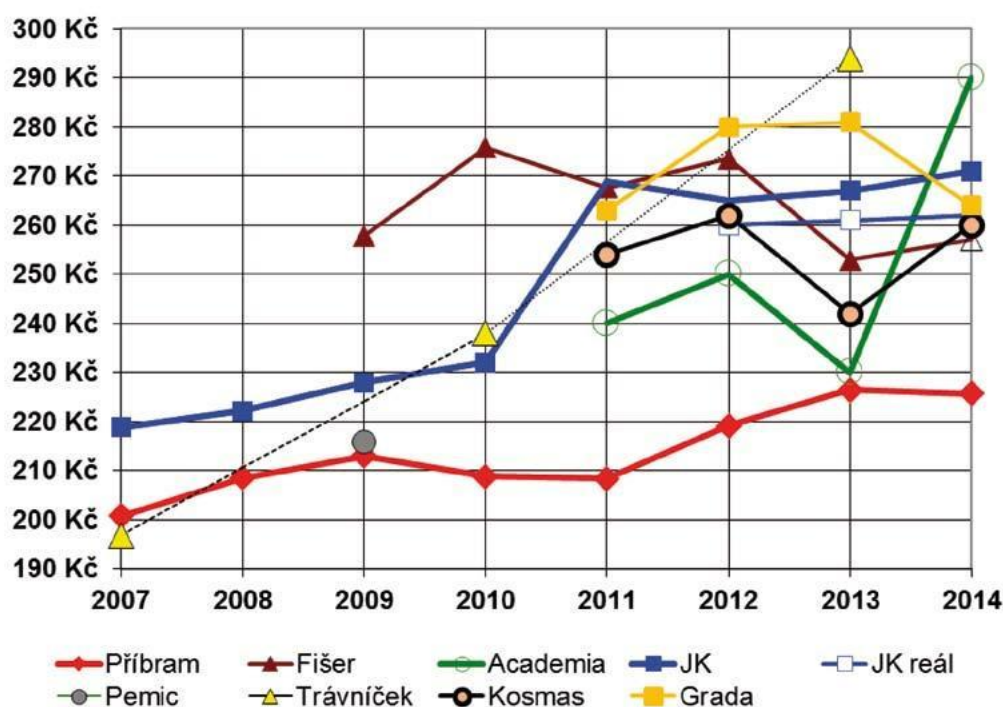
b/ Průměrná cena knihy

Stejně jako v loňské zprávě, i letos musíme konstatovat, že průměrnou cenu papírové knihy ani průměrnou cenu, jakou za knihu zaplatí zákazník v různých distribučních kanálech (klasická knihkupectví, internetový prodej, prodejny se zlevněnými knihami, učebnice apod.), dnes prakticky nelze zjistit, neboť nemáme k dispozici ani přesný počet prodaných svazků, ani přesné údaje celkových realizovaných tržeb. Při odhadu průměrné ceny knihy se proto můžeme opřít pouze o čísla laskavě poskytnutá několika knihkupeckými a distribučními subjekty, jakkoliv jsme si vědomi toho, že nereprezentují všechny prodejní kanály. Při jejich interpretaci pak můžeme rovněž přihlídnout k časovým řadám, které od některých z těchto subjektů máme k dispozici. Takto získané údaje se pak vztahují především k prodeji v klasických knihkupectvích.

Co se týká průměrné ceny v roce 2014, dostali jsme k dispozici následující data (pokud není výslovně uvedeno jinak, jedná se o průměrnou cenu zaplacenou čtenáři, včetně DPH):

Distribuce / knihkupectví	Průměrná cena
Kosmas – internetový prodej	260 Kč
Řetězec prodejen Jana Kanzelsbergera – pouze kamenná knihkupectví	262 Kč
Řetězec prodejen Jana Kanzelsbergera – průměrná doporučená cena	271 Kč
Knihkupectví Fišer, Kaprova ulice, Praha	257 Kč
Academia, prodejna na Václavském náměstí, Praha	290 Kč
Academia, prodejna na Václavském náměstí, Praha – průměrná doporučená cena	309 Kč
Knihkupectví Pistorius & Olšanská, Příbram	226 Kč
Průměrná cena podle dotazníkového průzkumu AV ČR (prof. Trávníček)	294 Kč

Na následujícím grafu jsou znázorněna data týkající se průměrné ceny v letech 2007–2014:

(Řada Příbram odpovídá údajům příbramského knihkupectví Pistorius & Olšanská, řada Fišer údajům z pražského knihkupectví Fišer, řady JK údajům poskytnutým řetězcem knihkupectví Jana Kanzelsbergera a řada Trávníček údajům dvou studií opírajících se o dotazníkový výzkum AV ČR z let 2007, 2010 a 2013 – viz TRÁVNÍČEK, J.: *Čtete?*. Brno, Host 2008, ISBN 978-80-7294-270-1; TRÁVNÍČEK, J.: *Čtenáři a internauti*. Brno, Host 2011, ISBN 978-80-7294-515-3; a TRÁVNÍČEK, J.: *Překnížkován*. Brno, Host 2014, ISBN 978-80-7491-256-6.)

Údaje pro rok 2014 mají mnohem menší rozptyl než kdykoliv v předchozích 15 letech a lze se domnívat, že **průměrná cena realizovaná v klasických knihkupectvích činí zhruba 240 Kč**. Ovšem interpretace obdržných dat i jejich časového vývoje vyvolává řadu otázek a vyžaduje několik komentářů:

- 1/ Řetězec prodejen Jan Kanzelsbergera a prodejna Academia poskytují vedle údajů o průměrné ceně zaplacené čtenáři rovněž údaj o průměrné doporučené ceně. Rozdíl obou těchto cen v roce 2014 činil v případě řetězce Jana Kanzelsbergera 9 Kč a v prodejně Academia 19 Kč. Představuje tedy 3 %, resp. 6 % doporučené ceny.

- 2/ Data z let 2013 a 2014 mají menší rozptyl než dříve. Průměrná cena zaplacená čtenářem, udávaná různými knihkupeckými subjekty se v roce 2014 pohybovala mezi 225,7 Kč a 290 Kč.
 - 3/ Časové řady jednotlivých prodejců v posledních pěti letech nevykazují společnou tendenci růstu či poklesu. Lze spíše říci, že se průměrná cena, kterou čtenář za knihu zaplatí, poslední tři čtyři roky příliš nemění.
 - 4/ Již v loňské zprávě jsme konstatovali, že z údajů se poněkud vymyká průměrná cena vycházející z dotazníkového výzkumu prof. Trávníčka, která námi odhadovanou průměrnou cenu převyšuje zhruba o 50 Kč a je o 40 Kč vyšší než kterákoliv průměrná cena hlášená reálnými knihkupeckými a distribučními subjekty. Domníváme se, že tento rozdíl může být způsoben tím, že respondenti mohli v dotaznících částku, kterou za knihy utratí, nadsazovat.
- Zdroj: SČKN

3/ DPH v letech 2014 a 2015

Knihy jsou v ČR od roku 1993 zařazeny mezi zboží, na něž se uplatňuje nižší sazba DPH. Obě sazby DPH se vyvíjely následovně:

Počátek platnosti	Snížená sazba	Základní sazba
1. 1. 1993	5 %	23 %
1. 1. 1995	5 %	22 %
1. 5. 2004	5 %	19 %
1. 1. 2008	9 %	19 %
1. 1. 2010	10 %	20 %
1. 1. 2012	14 %	20 %
1. 1. 2013	15 %	21 %

V roce 2014 tedy byla u knih v ČR uplatňována DPH ve výši 15 %.

Zdroj: SČKN

DPH v Evropě v roce 2015

Země	Standardní	Knihy	E-knihy
Albánie	20 %	0 %	0 %
Belgie	21 %	6 %	21 %
Bulharsko	20 %	20 %	20 %
Česká republika	21 %	10 %	21 %
Dánsko	25 %	25 %	25 %
Estonsko	20 %	9 %	20 %
Finsko	24 %	10 %	24 %
Francie	20 %	5,5 %	5,5 %
Chorvatsko	25 %	5 %	25 %
Irsko	23 %	0 %	23 %
Itálie	22 %	4 %	4 %
Kypr	19 %	5 %	19 %
Litva	21 %	9 %	21 %
Lotyšsko	21 %	12 %	21 %
Lucembursko	17 %	3 %	17 %
Maďarsko	27 %	5 %	27 %
Malta	18 %	5 %	18 %
Německo	19 %	7 %	19 %
Nizozemsko	21 %	6 %	21 %
Norsko	25 %	0 %	25 %
Polsko	23 %	5 %	23 %
Portugalsko	23 %	6 %	23 %
Rakousko	20 %	10 %	20 %
Rumunsko	24 %	9 %	24 %
Recko	23 %	6,5 %	23 %
Slovensko	20 %	10 %	20 %
Slovinsko	22 %	9,5 %	22 %
Španělsko	21 %	4 %	21 %
Srbsko	20 %	10 %	10 %
Švédsko	25 %	6 %	25 %
Švýcarsko	8 %	2,5 %	8 %
Velká Británie	0 %	0 %	20 %

Zdroj: IPA, SČK

